

Опис навчального курсу (за вибором)

«Методологічна культура вчителя історії», що викладається в межах ОПП другого (магістерського) рівня вищої освіти для здобувачів спеціальності 054 «Соціологія» у Львівському національному університеті імені Івана Франка

Педагогічна діяльність вимагає від вчителя постійного і системного вирішення багатьох завдань. Пошук способу розв'язання завдання (у тому числі й педагогічного) завжди є актом мислення. Правильно (тобто коректно й результативно) діяти в тих чи інших педагогічних ситуаціях допоможе оволодіння методологічною культурою, яка в сучасних умовах стає чи не основним показником педагогічної компетентності та майстерності педагога. *Методологічна культура вчителя* – це особлива культура наукового мислення, основою якого є методологічні знання і досвід саморефлексії професіонала, котрий намагається зрозуміти свою діяльність.

У недалекому минулому методологічну культуру розуміли як культуру тільки наукової діяльності. У сучасній же педагогіці її розглядають як невід'ємний компонент професійно-педагогічної культури та професійної майстерності вчителя загалом. Тож у певному сенсі методологічну культуру можна вважати своєрідною філософією вчителя, синтезом його знань, умінь і переконань. Методологічна культура вчителя включає знання методології педагогіки та вміння її застосовувати в педагогічній діяльності. Такі знання потрібні кожному педагогу. Адже оволодіння основами науково-педагогічних досліджень за метою спрямоване на пошук ефективних методів навчання і виховання, вивчення педагогічних фактів і явищ.

Методологічна культура – важлива характеристика професійного світогляду, стилю мислення вчителя. Вона визначає адекватність сприйняття педагогом професійної дійсності, його надійність та ефективність, здатність до самоаналізу й самоактуалізації. Методологічна культура є там, де є творчість – створення нового педагогічного досвіду, де немає дій за шаблоном. Вона проявляється у пізнавальній і практичній діяльності, а виявляється при зміні умов цієї діяльності. Готовність до творчого розв'язання педагогічних завдань ґрунтується на методологічних (а не лише предметних) знаннях.

Методологічна культура вчителя включає: 1. Проєктування та конструювання навчально-виховного процесу; 2. Усвідомлення, формулювання і творче вирішення педагогічних завдань; 3. Методичну рефлексію (уміння аналізувати власну діяльність). Методологічна культура дає змогу розробляти оригінальні, нестандартні рішення в галузі педагогічної теорії та практики. А досягнувши певного рівня методологічної культури, учитель зможе концептуалізувати досвід своєї практичної роботи, сформулювати проблему дослідження та перевірити її за допомогою спостереження, експерименту, аналізу, синтезу, моделювання тощо.

За результатами навчального курсу «Методологічна культура вчителя історії» студент/-ка зможе сформулювати такі вміння: визначати цілі й завдання навчально-виховного процесу в конкретній просторово-часовій ситуації, розширити смислове поле педагогічної роботи; критично ставитися до «самоочевидних» (спрощених) положень і аргументів зі сфери буденної педагогічної свідомості; діагностувати (на основі відбору відповідних методик і методів) рівень готовності учнів до виконання майбутніх завдань; проєктувати і конструювати навчально-виховний процес на основі отриманих результатів; формулювати і творчо розв'язувати педагогічні завдання; здійснювати психолого-педагогічну і методичну рефлексію (тобто вміння об'єктивно і відсторонено проаналізувати й оцінити свою діяльність, побачити удачі й помилки, вийти на рівень усвідомлення і формулювання нових педагогічних завдань). Основними критеріями сформованості методологічної культури є методологічні знання, дослідницькі вміння та особистісне ставлення вчителя до методологічної культури як нової педагогічної цінності.

Обсяг навчального курсу «Методологічна культура вчителя історії» – 90 годин (з них: 24 годин лекційних занять, 66 годин самостійної роботи), що становить 3,0 кредити (відповідно до Європейської кредитно-трансферної системи / ECTS). Для вивчення курсу студенти потребуватимуть базових знань з історії від найдавніших часів до сьогодення, загальної педагогіки, психології, дидактики історії. Передбачено, що лекційні заняття будуть згруповані в чотири змістових модулі: 1. Професійна підготовка вчителя історії (у гуманістичному, компетентнісному, культурологічному і методологічному вимірах); 2. Теоретичні засади дослідження методологічної культури вчителя історії (у цій частині йтиметься, головним чином, про філософські основи та функціональні характеристики методологічної культури вчителя); 3. Компоненти методологічної культури (із наголосом на дослідницьких методах, методологічних знаннях, уміннях і здібностях); 4. Розвиток методологічної культури майбутнього вчителя історії в процесі професійної підготовки (із наголосом на конкретних методах, засобах і прийомах, як-от метод педагогічного спостереження, метод проєктів, інтерактивні методи і технології, ІКТ тощо). У межах курсу студент/-ка виконуватиме залікову практичну роботу.

Рекомендована література:

Буряк В. Формування методологічної культури вчителя // Рідна школа: щоміс. наук.-пед. журн. / Міністерство освіти і науки України. 2005. № 2. С. 3–7.

Вознюк Л. Методологічна культура вчителя: проблеми формування та розвитку // Педагогіка вищої та середньої школи. 2016. № 3 (49). С. 132–143.

Костікова І. І., Дерев'янка Т. Є. Дослідницька культура вчителів у системі методичної роботи школи. Харків: Видавнича група «Основа», 2018.

Лаппо В. В. Основи педагогічних досліджень: Навчально-методичний посібник. Івано-Франківськ: НАІР, 2016.

Лузан П. Г., Сопівник І. В., Виговська С. В. Основи науково-педагогічних досліджень. 4-те вид. Київ: НАКККиМ, 2012.

Сисоєва С. О., Кристопчук Т. Є. Методологія науково-педагогічних досліджень. Рівне: Волинські береги, 2013.

Creswell J. W. Educational research: planning, conducting, and evaluating quantitative and qualitative research. 4th ed. Boston: Pearson Education, 2012.